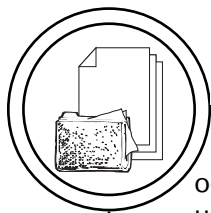

**СТУДЕНТСЬКІ КНИЖКОВІ ПРОЕКТИ —
ПЕРЕМОЖЦІ НА КОНКУРСІ «МИСТЕЦТВА КНИГИ»**

Книговидавнича справа у нашій країні за два десятиліття різко змінилась і продовжує змінюватися. Поруч колись могутніх державних видавництв, що втратили монополію і розмах, поставили повороткі видавництва приватні. Адже існувати без книги сучасне суспільство не може, а вміло поставлена книговидавнича справа є вельми прибутковою. У зв'язку з появою нових видавничо-поліграфічних технологій є в цій галузі багато нового, цікавого, обнадійливого. Але немало ще не вирішених проблем розвитку національного книгодрукування, не зужитих можливостей покращення якості художнього оформлення друкованої продукції, зокрема — літератури для дітей. З-поміж новоутворених видавництв вже є немало таких, де великого значення надають питанням підвищення якості художнього оформлення, ілюстрування та поліграфічного виконання книжкових видань. Лідерами серед нових видавництв стають саме ті, де керівники повніше усвідомили ведучу роль у книговидавничому процесі художника-професіонала. З метою налагодження зв'язку між художниками і видавцями 2010 року в Центральному будинку художника Національної спілки художників України відбулась перша, після майже двадцятирічної перерви, Всеукраїнська виставка книжкової графіки. Виставка викликала велике зацікавлення художників, книговидавців, а також численних киян і гостей міста. Надалі її пла-

нується проводити як трієнале. Експонентами цієї унікальної виставки були і окремі студенти кафедри графіки Видавничо-поліграфічного інституту (ВПІ) НТУУ «КПІ». Певною мірою відновився і щорічний конкурс на краще художнє оформлення та поліграфічне виконання друкованої продукції. Конкурс «Мистецтво книги» не має належної матеріальної підтримки та потрібного розголосу, але все ж продовжує існувати і робити щорічні огляди великого масиву друкованої продукції українських видавництв, а також визначати переможців у кількох номінаціях. І хоч присуджені премії, фактично, символічні, вони бажані для художників книги і видавців як моральний стимул. На цей конкурс у 2011 році за рекомендацією кафедри графіки ВПІ було представлено проекти видань у вигляді макетів, в одному примірнику власноручно виготовлених студентами. Проекти книжок були адресовані маленьким читачам і зображення в них домінувало над текстом, а тому плями тексту «вписувалися» в конфігурацією плям рисунка. Це робило всі сторінкові розгортки неповторними. Склеєні зі знанням справи, ці комп'ютерні роздруківки давали вичерпну інформацію про те, яким має бути запрограмований кінцевий продукт — були ніби його еталоном.

Книжкові проекти привернули увагу членів Оргкомітету конкурсу скрупульозністю виконання всіх елементів книжкового

оформлення, умінням студентів надати книжці-макету вигляду виготовленого поліграфічним шляхом завершеного видання, оригінальними творчими знахідками. Щоправда, не всі книжки-макети, з поданих на конкурс, мали саме такий довершений вигляд. Але усі проекти засвідчили уміння їх авторів знайти графічну мову, що найкраще пасує до характеру, змісту і стилю майбутнього книжкового видання. Відчувалося, що студенти кафедри графіки ВПІ добре поінформовані про те, що робилося і робиться у мистецтві дитячої книги як у нас, так і за межами держави.

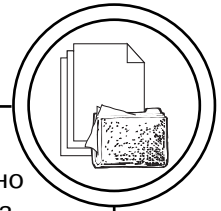
Із п'ятнадцяти поданих на конкурс п'ять студентських проєктів книжкових видань були відзначені спеціальними нагородами.

Серед відзначених якістю виконання та особливою любов'ю до циклу календарних українських народних пісень, позначений проєкт видання «Різдвяні колядки», запропонований студенткою Яною Герук. Вона продемонструвала свою глибоку обізнаність з колядками, щедрівками і посипальними піснями як унікальним явищем української поетичної творчості світового значення та знайшла адекватну темі художню форму. Володіння знанням зі стилістики народного писанкарства, витинанки, кераміки, народного розпису, різьблення, килимарства та вишивки прямо відбилося на витонченій стилістиці всього комплексу художнього оформлення книги. Творча винахідливість, легкість і розкутість рисунка, вибаглива чистота стилю

роблять книжковий проєкт привабливим. Такого типу видань сьогодні бракує на полицях книгарень.

Свою здатність до переконливого візуального мислення проявила Яна Гранковська в ілюстраціях до твору Кліффорда Саймака «Штуковина». В оповіді йдеться про знедоленого хлопчика, допитливою увагою котрого опанувала знайдена у лісі таємнича «штуковина» — невідомий предмет. В її добротних сюжетних рисунках відчувається схильність до скрупульозної передачі характеру об'єктів предметного світу. Та що важливіше — в предметах рельєфно виявляються ті ознаки, котрі відповідають уявленню про них у конкретній змістовій ситуації, творять їх образ. Молода художниця ніби теж дивиться на оточуючий світ очима героя твору, унаочнюючи чистоту світу дитини і захланну черствість дорослих людей. Лінійно-штрихове, злегка підфарбоване охристими тонами, зображення добре вписується своїм силуетом у білизну сторінкових розгортки. Мова рисунків органічно лягає в книжку. Подібне розуміння синтезу всіх складових книжкового організму, взаємопроникнення тексту і зорового ряду, дуже потрібні книжковій графіці, а особливо — дитячій.

Гарно скомпонувала і просто, з відчуттям тонкощів українського слова, намалювала Інга Леві сторінкові розгортки до книжки віршів-верлібрів визначного поета Василя Голобородька. Не легко віднайти вирішення характеру стилістики рисунків, їх сюжету і змістове наповнення до пое-

тичного слова цього своєрідного майстра, аби допомогти маленькому читачеві розібратися в прихованому сенсі його верлібрів. У малюнках, як і в слові, книжка вийшла метафоричною, легкою, світлою і образною.

Своєрідні сюжетні композиції створила Олена Біленька для ілюстрування химерного «Задачника» Григорія Остера, «призначеного для тих, хто математику не любить». Рисунки, як і тексти, мають заінтригувати ситуаціями та вигадливими сюжетами з цікавими образами чудернацьких персонажів тих учнів молодших класів, котрі предмет математики вважають не цікавим і мало потрібним у житті.

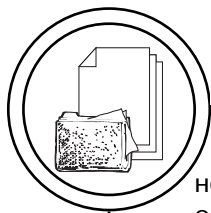
Не залишилася поза увагою журі конкурсу і цілісно оформлена та барвисто проілюстрована Тамарою Кучугурою оригінальна пізнавальна книжка «Кіт Плямка і космічні розповіді» Людмили Казнадій. У сучасній казці симпатичні домашні звірята розповідають про нашу планету і таємничий космічний простір як щось, по-домашньому, близьке.

Автори відзначених книжкових проектів прагнули до пошуку власної графічної мови, суголосної з текстом майбутнього видання, намагалися уникнути тривіальних вирішень концепції конструювання та ілюстрування. Приємно відзначити, що пошуки ці, можливо несподівано для самих авторів, завершилися не лише значним успіхом, а й окремими оригінальними знахідками. З характеру ілюстрацій видно, що студенти безбоязно рисують з пам'яті та за уявою, а це для художника-ілюстратора має величезне значення. Всі виз-

начні художники книги вправно володіли цілеспрямовано розвиненою зоровою пам'яттю. Наполеглива праця у цьому напрямку необхідна всім рисувальникам, а майбутнім ілюстраторам — особливо.

Перше знайомство з образом книжки у всіх починається з оправи, обкладинки. Цей «одяг» захищає книжковий блок і рекламує книжку. А оскільки книжку, подібно до людини, зустрічають за одягом, то всі автори відзначених (і не відзначених — теж) проектів при створенні сюжетно-шрифтових обкладинкових композицій доклали чимало творчої винахідливості та професійного знання особливостей різних видів друку. Великої уваги зовнішньому оформленню книжкових видань приділяється на кафедрі графіки здавна, відколи теорію і практику з цієї дисципліни почав викладати професор Б. В. Валуєнко, автор багатьох відомих у світі праць про мистецтво книги та, окремо, про її зовнішнє оформлення.

Достатній рівень володіння шрифтовою культурою промовисто засвідчено тим, що з-поміж усіх запропонованих на конкурс макетів видань для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку характер шрифтового оформлення обкладинок і книжкових розгорток ніде не повторився. Студенти впевнено орієнтуються в арсеналі наборних, акцидентних і комп'ютерних готових шрифтів, а при потребі — вільно виготовляють свої, рукописні чи рисовані. Як недолік розглядались поодинокі випадки, коли для тексту дитячої книжки обрано шрифт усклад-

неного рисунка, де характерні ознаки літер забиваються «шумом» стильових прикрас, що зменшують читабельність тексту.

Традиції української дитячої книги давні і багаті творчими здобутками. З розвитком книгодрукування тематичний асортимент дитячої книги швидко розширювався, а до оформлення залучали кращих художників. Не всі імена творців збереглися, але їх творчий дух закарбований на сторінках тисяч видань. Багато зробив для становлення і розвитку дитячої книги як феномену української культури уславлений Георгій Нарбут та учні і послідовники його школи. Значний і незабутній внесок в оновлення і утвердження нового етапу розвитку дитячої книги зроблено художниками другої половини ХХ століття. Олена Кульчицька, Валентин Литвиненко, Георгій Якутович, Олена Яблонська, Володимир Голозубів, Григорій Гавриленко, Софія Караффа-Корбут, Надія Лопухова, Ольга Якутович, Юлій Крига, Ніна Денисова — кожне ім'я уособлює неповторний яскравий, багатогранний мистецький світ; а які дивосвітні книжки дарувала дітям майстер народного мистецтва Марія Приймаченко, а за нею — Ліза Миронова. Українські книжки, особливо дитячі, отримували вищі нагороди на міжнародних виставках-конкурсах. Але

для дитячої української книги і теперішній час може і має стати зоряним. Є технічні і художні можливості для творення книжок небаченої краси, конфігурації і просторової складності, з факсимільним відтворенням художньо-технічних особливостей будь-якої художньої манери і авторської техніки. Та ще бракує у нашому суспільстві глибокого розуміння значення для майбутнього розумної сучасної дитячої книги. Високоякісно оформлені і надруковані видання для дітей, звичайно — дорогі, але на прилавках книгарень не залежуються. Дитячу книгу-річ не замінять наймодерніші винаходи. Тому опануванню наукою творення світу дитячої книги майбутнім художником-графіком надається у системі художньої освіти ВПІ НТУУ «КПІ» великого значення та приділяється багато уваги. Кожний випускник — художник друкованої продукції впродовж своєї роботи художнім редактором, художником-автором, організатором видавничого процесу зіткнеться з проблемами виготовлення дитячої книги.

Віриться, що виплекані впродовж віків багаті традиції української дитячої книги буде збережено та примножено працею і талантом тих, хто сьогодні робить у цій всенародної ваги справі перші кроки.

*Ю. В. Пшеничний,
доцент, ВПІ НТУУ «КПІ»*